

OPLEIDINGSBEOORDELING

**Bachelor of Arts in de protestantse theologie
en religiestudies en master of Arts in de
protestantse theologie en religiestudies**

Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies (FPTR)

Brussel - MEI 2023

OPLEIDINGSBEOORDELING PROTESTANTSE THEOLOGIE EN RELIGIESTUDIES

VLUHR Kwaliteitszorg
Ravensteingalerij 27
1000 Brussel

Dit rapport is elektronisch raadpleegbaar via <https://www.kwaliteitszorg.vluhr.be/beoordelingsrapporten>

Wettelijk depot: D/2023/12.784/2

Inhoud

VOORWOORD	3
OPLEIDINGSBEOORDELING	4
Situering	4
Werkwijze	4
Beoordelingskader	4
Vorbereiding	5
Bezoek	5
Rapportering	5
RAPPORT	6
Situering van de faculteit en de opleidingen	6
Transitie	6
Curriculum	8
Kleinschaligheid	9
Leeromgeving	11
Zorg voor kwaliteit	13
Conclusie	15
Samenvatting van de sterke punten	16
Samenvatting van de aanbevelingen	18
BIJLAGEN	19
Bijlage 1: Administratieve basisgegevens van de opleiding	19
Bijlage 2: Beknopt CV van de panelleden	20
Bijlage 3: Bezoekschema	22
Bijlage 4: Overzicht van de bestudeerde materialen	23

VOORWOORD

Beste lezer

Voor u ligt het rapport van de opleidingsbeoordeling Protestantse theologie en religiestudies. Een onafhankelijk en deskundig panel brengt met dit rapport verslag uit over haar evaluatie van de Bachelor of Arts in de Protestantse Theologie en Religiestudies en de Master of Arts in de Protestantse Theologie en Religiestudies aan de Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies (FPTR).

In het rapport geeft het panel toelichting bij de oordelen en aanbevelingen die voortvloeien uit het kwaliteitsonderzoek dat werd uitgevoerd bij de bezochte opleidingen. Het beoordelingsrapport betreft een momentopname en vertegenwoordigt daarmee slechts één fase in het proces van blijvende zorg voor onderwijskwaliteit. Immers, al na korte tijd kunnen de opleidingen veranderingen doorvoeren, al dan niet als reactie op de oordelen en aanbevelingen van het panel. Dit rapport wil daarom vooral een stimulans zijn in de verdere ontwikkeling van de kwaliteit van de betrokken opleidingen.

Het beoordelingsrapport is in de eerste plaats bedoeld voor de betrokken opleidingen. Daarnaast wil het rapport aan de samenleving objectieve informatie verschaffen over de kwaliteit van de geëvalueerde opleidingen. Daarom kan u dit rapport ook op de website van VLUHR KZ terugvinden.

Graag dank ik namens het Bestuurscomité Kwaliteitszorg alle panelleden voor de bestede tijd en de deskundigheid waarmee zij hun opdracht hebben uitgevoerd. De beoordeling was ook enkel mogelijk dankzij de inzet van de opleidingen en al wie bij de opleidingsbeoordeling betrokken was. Wij zijn hen daarvoor erkentelijk.

Hopelijk ervaren de opleidingen dit rapport als een kritische weerspiegeling van hun inspanningen en als een bijkomende stimulans om de kwaliteit van het onderwijs in de opleidingen te verbeteren.

Mia Sas
Voorzitter Bestuurscomité Kwaliteitszorg

OPLEIDINGSBEOORDELING

Situering

In dit rapport brengt het panel van de opleidingsbeoordeling Protestantse theologie en religiestudies verslag uit van haar bevindingen aangaande de Bachelor of Arts in de Protestantse Theologie en Religiestudies en de Master of Arts in de Protestantse Theologie en Religiestudies aan de Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies (FPTR).¹ Het panel bezocht de opleidingen op 15-16 februari 2023 in opdracht van VLUHR KZ, het onafhankelijk kwaliteitszorgagentschap van de Vlaamse Universiteiten en Hogescholen Raad (VLUHR). Deze opleidingsbeoordeling volgt de VLUHR KZ handleiding opleidingsbeoordeling.²

De voordracht van kandidaat-panelleden werd goedgekeurd door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg op 20 april 2022. De samenstelling van het panel Protestantse theologie en religiestudies werd bekrachtigd door het Bestuurscomité Kwaliteitszorg op 27 september 2022.

Het panel heeft de volgende samenstelling³:

- Prof. Dr. Klaas Spronk, Hoogleraar Oude Testament, Protestantse Theologische Universiteit (voorzitter van het panel)
- Prof. Dr. Joep Dubbink, Bijzonder hoogleraar Bijbelse theologie, Vrije Universiteit Amsterdam
- Prof. Dr. Annemie Dillen, Hoogleraar pastoraaltheologie en empirische theologie aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen, KU Leuven
- Linde Van den Eede, student in de research master: master of advanced studies in theology and religion, KU Leuven

Stefanie Van der Jeugt, beleidsadviseur kwaliteitszorg van VLUHR KZ, trad op als projectbegeleider en secretaris van deze opleidingsbeoordeling.

Werkwijze

Beoordelingskader

De kwaliteit van een opleiding wordt aangetoond aan de hand van acht kwaliteitskenmerken. Deze kenmerken zijn de elementen van een kwaliteitsvolle hoger onderwijsopleiding, gedefinieerd door NVAO, en sluiten aan bij de Standards and Guidelines for Quality Assurance in the European Higher Education Area (ESG, 2015). Voor elke opleiding waarvan de kwaliteit voldoet, is de aanwezigheid van volgende kwaliteitskenmerken geborgd.

- De leerresultaten van de opleiding vormen een heldere en opleidingsspecifieke invulling van de internationale eisen met betrekking tot niveau, inhoud en oriëntatie;
- Het curriculum van de opleiding sluit aan bij de meest recente ontwikkelingen in het vakgebied, houdt rekening met de ontwikkelingen in het werkveld en is maatschappelijk relevant;
- De voor de opleiding ingezette docenten bieden de studenten optimaal de mogelijkheid om de leerresultaten te behalen;
- De opleiding biedt de studenten adequate en gemakkelijk toegankelijke voorzieningen en studiebegeleiding;
- De onderwijsleeromgeving stimuleert de studenten om een actieve rol te spelen in het leerproces en draagt bij tot een vlotte studievoortgang;
- De beoordeling van studenten weerspiegelt het leerproces en concretiseert de beoogde leerresultaten;
- De opleiding verstrekt volledige en gemakkelijk leesbare informatie over alle fasen van de studieloopbaan;

¹ De administratieve basisgegevens van de opleidingen zijn terug te vinden in bijlage 1.

² <https://www.kwaliteitszorg.vluhr.be/documenten>

³ De beknopte CV's van de panelleden zijn terug te vinden in bijlage 2.

- Informatie over de kwaliteit van de opleiding is publiek toegankelijk.

Daarnaast dient een opleiding, in een voortdurend streven naar kwaliteitsontwikkeling, de betrokkenheid van enerzijds interne en externe stakeholders en anderzijds externe en onafhankelijke peers en experts te verzekeren. Indien van toepassing, moet een opleiding eveneens voldoen aan de regelgeving voor de toegang tot overeenkomstige ambten of beroepen.

Voorbereiding

Ter voorbereiding van de beoordeling schreef de opleiding een zelfevaluatierapport conform de VLUHR KZ handleiding opleidingsbeoordeling. Het panel ontving het zelfevaluatierapport (inclusief ondersteunende materialen) enkele weken voor het bezoek aan de opleidingen. Het panel bestudeerde het zelfevaluatierapport en de bijlagen zorgvuldig om het bezoek voor te bereiden.

Voorafgaand aan het bezoek, op 19 januari 2023, volgden de panelleden een training. Tijdens de training kregen de panelleden nadere toelichting over het beoordelingsstelsel en het concrete verloop van het proces. De leden werden ook geïnformeerd over de onderwijskundige, juridische en financiële randvoorwaarden waarbinnen de opleiding werkt. Het panel overliep tevens het beoordelingskader, waarbij werd toegelicht hoe dat zich verhoudt ten opzichte van de European Standards and Guidelines (ESG). Tijdens het trainingsmoment werd ook een eerste inhoudelijke bespreking gewijd aan het zelfevaluatierapport. Ten slotte kregen de panelleden een training in communicatievaardigheden die hen moet toelaten de opleiding op een waarderende wijze te benaderen.

Bezoek

Tijdens het bezoek aan de opleidingen heeft het panel gesprekken kunnen voeren met de verschillende betrokkenen bij de opleiding. Het bezoekschema voorzag gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken, de studenten, de docenten, de alumni, het werkveld en de opleidingsgebonden ondersteuners (zie bijlage 3). Daarnaast werd ook een bezoek aan de faciliteiten ingepland, alsook een spreekuur waarop het panel bijkomend leden van de opleiding kon uitnodigen of waarop personen op een vertrouwelijke wijze door het panel konden worden gehoord. Aan het einde van het bezoek gingen de panelleden op constructieve wijze in dialoog met de opleidingsverantwoordelijken omtrent hun bevindingen. Na intern beraad, deelde het panel de voorlopige bevindingen mondeling mee aan de opleiding.

Rapportering

Op basis van het zelfevaluatierapport van de opleidingen en door middel van ter plaatse gevoerde gesprekken, geeft het panel een gemotiveerd en onderbouwd oordeel over de kwaliteit van opleiding als geheel en formuleert het panel aanbevelingen om waar mogelijk te komen tot kwaliteitsverbetering. Via het rapport informeert het panel de samenleving over haar bevindingen.

Het panel brengt de bevindingen en de aanbevelingen samen in het voorliggende opleidingsrapport. De afweging van alle positieve en kritische elementen resulteert in een holistisch, beargumenteerd en transparant eindoordeel. Een overzicht van de sterke punten die het panel heeft vastgesteld en de aanbevelingen die het panel doet is achteraan het rapport opgenomen.

De opleidingsverantwoordelijken van de betrokken opleidingen werden in de gelegenheid gesteld om op het concept van het rapport te reageren alvorens de tekst ervan definitief werd vastgelegd.

RAPPORT

Situering van de faculteit en de opleidingen

De inhoud van dit opleidingsrapport heeft betrekking op de Bachelor of Arts in de Protestantse Theologie en Religiestudies en de Master of Arts in de Protestantse Theologie en Religiestudies aan de Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies (FPTR). In het jaarverslag van 2021 staat te lezen dat er in dat kalenderjaar 59 opleidingsonderdelen uit de bacheloropleiding werden opgevraagd, te herleiden tot 28 individuele studenten. De masteropleiding werd gevolgd door zeven Nederlandstalige en twee Engelstalige studenten.

De faculteit is opgericht in 1950 en in 1963 ontving ze middels een Koninklijk Besluit de officiële erkenning als wetenschappelijk instituut voor universitair onderwijs, wat haar het recht gaf om de titels licentiaat en doctor in de Protestantse Theologie te verlenen. Op dat moment werden ook aparte Nederlandstalige en Franstalige afdelingen opgericht, elk met een eigen docentenkorps en die nu ressorteren onder de verschillende regelgevingen van de Vlaamse en de Franstalige gemeenschap. In 1965 verhuisden beide afdelingen naar het huidige gebouw in de Bollandistenstraat te Brussel. De Nederlandstalige afdeling (FPTR) en de Franstalige afdeling (FUTP) werken inmiddels juridisch, administratief en bestuurlijk volledig gescheiden van elkaar, maar blijven gehuisvest in hetzelfde gebouw en werken op projectbasis samen.

Bij de FPTR is een Raad van Bestuur verantwoordelijk voor het zakelijke bestuur. De Raad van Bestuur wordt bijgestaan door een Commissie van Advies die is samengesteld uit vertegenwoordigers van verschillende stakeholders. De academische leiding ligt in handen van het decanaat en de academische raad. De decaan neemt het dagelijks bestuur op zich. De academische raad - bestaande uit de decaan en alle docenten - bespreekt alle onderwijsgerelateerde onderwerpen en stuurt daarnaast ook de docenten, de projectwerking en de onderzoeksgroepen aan. De docenten organiseren zich binnen drie vakgroepen, waarmee ze de drie vakgebieden afdekken: Bijbelwetenschappen, Historische en Praktische Theologie en Religiestudies. Aan elk vakgebied is binnen de FPTR ook een onderzoeksgroep verbonden. Het secretariaat van de FPTR zorgt tot slot voor de administratieve ondersteuning van docenten en studenten.

Transitie

In het najaar van 2014 vond de vorige en volledige opleidingsbeoordeling van de bachelor- en masteropleiding plaats, in het voorjaar van 2017 was er de verkorte opleidingsbeoordeling van de bacheloropleiding met de onderwijsleeromgeving als specifieke focus. In 2017 zag het toenmalige panel dat de eerder vastgestelde tekorten reeds voldoende werden weggewerkt, met een positief accreditatiebesluit als gevolg. De FPTR is ook actief aan de slag gegaan met de aanbevelingen uit 2017, wat het begin van een belangrijke transitieperiode heeft ingeluid. De transitie heeft voornamelijk betrekking op de gewijzigde profilering van de opleidingen en de inzet op digitalisering. Ze had tot doel om de zichtbaarheid van de opleidingen te vergroten, de drempels richting de opleidingen te verlagen, de studentenaantallen te verhogen en maatschappelijk relevant te blijven.

Wat de profilering betreft, stelt het panel tijdens het bezoek vast dat de FPTR beschikt over een duidelijke, eigen en realistische missie en visie, die herkend en erkend wordt door alle stakeholders. Sinds het begin van de transitie profileert de FPTR zich namelijk als onderwijs- en kenniscentrum met een dubbele missie: enerzijds richt de faculteit zich op wetenschappelijke theologiebeoefening en onderzoek vanuit haar protestantse traditie, anderzijds hanteert ze een sterke en brede oriëntatie op actuele vraagstukken of tendensen in de samenleving gekoppeld aan religie. Die nieuwe identiteit blijkt ook uit de naamswijziging van de faculteit⁴ en de opleidingen⁵, waarmee zowel de focus op de kerk (Protestantse Theologie) als de nieuwe focus op de samenleving (Religiestudies) zichtbaar gemaakt wordt. De inhoudelijke verbreding geeft de opleidingen een vernieuwende en maatschappelijk relevante insteek, aldus het panel. Het panel toont daarnaast ook waardering voor het gegeven dat de faculteit en de opleidingen erin slagen hun eigenheid - zijnde de historische, protestantse traditie - te

⁴ van *Faculteit voor Protestantse Godgeleerdheid* naar *Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies*

⁵ van *Bachelor en Master in de Protestantse Godgeleerdheid* naar *Bachelor en Master of Arts in de Protestantse Theologie en Religiestudies*

behouden en dat ze zichzelf tegelijkertijd ook als open en onafhankelijk profileren. Het panel merkt tot haar tevredenheid dat de brede en open profilering resulteert in een divers studentenpubliek, waarin verschillende religieuze stromingen vertegenwoordigd zijn.

In het zelfevaluatie rapport geeft de FPTR aan dat de opleidingen steunen op vier kernwaarden: kritisch denken, onderzoeksmentaliteit, communicatievermogen en spirituele bewogenheid. In de gesprekken die het panel tijdens het bezoek heeft gevoerd, benoemden de stakeholders deze waarden spontaan en in eigen woorden. Zo heerst er bij de stakeholders een sterke appreciatie voor de kritische, niet-missionerende aanpak en de wijze waarop de opleidingen hun traditie in gesprek brengen met de diversiteit in de samenleving. In het gesprek met de studenten haalde een van de studenten daarenboven aan dat de diversiteit binnen de faculteit - docenten en studenten inclusief - groter is dan de diversiteit binnen de kerk, terwijl meer diversiteit in de kerk ook volgens de vertegenwoordigers van het werkveld wenselijk zou zijn. Het is bewonderenswaardig dat de opleiding een dergelijke koploperspositie vervult en dat ze hiermee ook aansluit bij wat het werkveld verwacht en nodig heeft, aldus het panel.

De sterke digitalisering en meer specifiek de omslag naar online leren is eveneens kenmerkend voor de transitie van de faculteit en haar opleidingen. In 2018 is de faculteit gestart met de graduele uitrol van het online aanbod en de coronapandemie heeft vervolgens die uitrol in een stroomversnelling gebracht. De opleidingsonderdelen van de bacheloropleiding worden op dit moment bijna allemaal digitaal georganiseerd, met uitzondering van de Bijbelse talen Hebreeuws en Grieks die enkel op de campus gedoceerd worden. Daarnaast zijn er in de bacheloropleiding ook een aantal opleidingsonderdelen - veelal de opleidingsonderdelen met exegetische oefeningen en de vrije keuze-opleidingsonderdelen - die op de campus doorgaan, maar ook hybride zijn opgezet zodat studenten vanop een afstand kunnen meevolgen. In de masteropleiding worden vrijwel alle opleidingsonderdelen op de campus georganiseerd. Tegelijkertijd voorziet de opleiding ook hier een hybride aanbod. Omdat de masteropleiding accenten legt op interdisciplinariteit en communicatievaardigheden raadt de opleiding de masterstudenten ten eerste aan om zoveel als mogelijk fysiek aanwezig te zijn in de lessen. In gesprek met het panel uiten de studenten - veelal zij-instromers - hun enthousiasme en appreciatie voor de digitale en hybride mogelijkheden omdat het hen de kans geeft om werk en studie vlotter te combineren en een flexibel traject uit te stippelen. Hoewel de bacheloropleiding grotendeels digitaal is, erkennen de studenten en het panel dat er voldoende contactmomenten ingepland staan voor wie daar nood aan heeft. De digitale opleidingsonderdelen - in hoofdzaak bacheloropleidingsonderdelen - kunnen op drie momenten in het academiejaar aangevat worden: in september, in januari en in juli. Studenten zijn de opleiding dankbaar dat ze ook in de zomerperiode een of meerdere digitale opleidingsonderdelen kunnen volgen. Ongeacht de periode zijn de inhoud, de opdrachten en de evaluatievormen in principe dezelfde als in het eerste en het tweede semester. De concrete planning van de opdrachten, de deadlines en het tijdstip waarop men feedback krijgt op de opdrachten kunnen evenwel verschillen, omdat de docenten in de zomerperiode verlof (kunnen) hebben. De studenten beseffen dat de docenten in de zomerperiode minder vlot bereikbaar zijn en tonen daarbij het nodige begrip.

De faculteit maakt een theoretisch onderscheid tussen de residentiële studenten die aanwezig zijn op de campus en de 'online studenten' die digitale opleidingsonderdelen opnemen. Het panel vindt het echter moeilijk om vat te krijgen op het onderscheid tussen beide categorieën, daar de residentiële (bachelor)studenten in hun traject ook heel wat digitale opleidingsonderdelen dienen op te nemen en vele opleidingsonderdelen in de bachelor en de master hybride aangeboden worden. Ook is het moeilijk om zicht te krijgen op het concrete aantal studenten die ingeschreven zijn in de bacheloropleiding met als doel de bacheloropleiding effectief te vervolmaken. Dankzij het grote digitale aanbod trekt de opleiding namelijk studenten aan die uit interesse enkele opleidingsonderdelen opnemen zonder aanvankelijk een diploma te beogen. Gaandeweg veranderen deze studenten soms van idee, en behalen zij uiteindelijk toch het diploma.

Samengevat vindt het panel dat de transitie die de faculteit en de opleidingen hebben doorgemaakt, geslaagd is. Zeker gezien de kleinschalige context⁶ - met beperkte financiële en personele middelen - is dat volgens het panel een knappe prestatie. In het cijferoverzicht van het aantal opgenomen studiepunten in de bachelor- en

⁶ Zie ook p. 9

masteropleiding - kijkend naar de cijfers tussen het begin van de transitie en nu - is er een stijgende trend waarneembaar in het aantal opgenomen studiepunten. Ook leveren de opleidingen net iets meer diploma's af. Het blijft echter gaan om bescheiden aantallen. Een opvallende vaststelling tijdens de gesprekken met de stakeholders is dat steeds meer zij-instromers met een diverse achtergrond de weg naar de faculteit vinden dankzij de vernieuwde profilering en de overstap naar meer online leren. In het verleden trokken de opleidingen naar eigen zeggen namelijk eerder klassieke theologiestudenten aan die het predikantschap tot doel hadden. Volgens het panel is de verhoogde zij-instroom een goede evolutie. De opleidingen dienen evenwel te bewaken dat ze ook voldoende toegankelijk blijven voor eventuele generatiestudenten die geïnteresseerd zijn in het volgen van de bacheloropleiding.

Curriculum

De opleidingen hebben gelijktijdig aan de transitie ook de kans aangegrepen om de curricula te herzien, wat volgens het panel een goede zaak is. Zo heeft de vernieuwde focus op theologie én religiestudies een vertaling gekregen in de opzet van de curricula. In het algemeen meent het panel dat de vernieuwde curricula een weldoordachte opbouw hebben, met voldoende aandacht voor theologie, religiestudies en de raakvlakken tussen beiden.

Studenten die de bacheloropleiding volgen (180 studiepunten), maken bij inschrijving een keuze uit twee trajecten: het Traject Theologie of het Traject Religiestudies (beide 180 studiepunten). Het Traject Theologie richt zich op studenten die een functie in de kerk of in het protestants-evangelisch godsdienstonderwijs beogen. Het Traject Religiestudies geeft studenten de kans om religie te bestuderen vanuit een niet-confessioneel perspectief en leidt op richting een breder werkveld, gaande van geestelijke verzorging en hulpverlening tot onderzoek.

Binnen de masteropleiding onderscheidt de FPTR drie afstudeerrichtingen: de Pastorale Master (120 studiepunten), de Educatieve Master (120 studiepunten) en de Research Master (150 studiepunten). De Pastorale Master en de Educatieve Master hebben respectievelijk het pastoraat en onderwijs als finaliteit en volgen rechtstreeks op het Bachelortraject Theologie. De Research Master die onderzoek als finaliteit heeft, volgt op het Bachelortraject Religiestudies. Door het volgen van een transitiejaar kunnen studenten uit de Bachelortraject Theologie alsnog doorstromen naar de Research Master, idem voor de studenten die het Bachelortraject Religiewetenschappen kozen en willen verdergaan in de Pastorale of Educatieve Master. De drie afstudeerrichtingen van de Masteropleiding hebben het eerste masterjaar, zijnde 60 studiepunten, gemeenschappelijk. De overige studiepunten worden afstudeerrichtingsspecifiek ingevuld. De FPTR werkt samen met KU Leuven voor de algemeen didactische en vakdidactische opleidingsonderdelen van de Educatieve Master (een pakket van 20 studiepunten). De stages in de Educatieve Master worden in samenspraak met het Protestants-Evangelisch godsdienstonderwijs (PEGO) georganiseerd. De Research Master beoogt en realiseert een goede doorstroom naar de doctoraatsopleiding, zoals ook werd waargenomen door het panel.

De opbouw van bachelor naar master zit logisch in elkaar, aldus het panel. Beide curricula zijn inhoudelijk opgebouwd rond drie vakgebieden, aangestuurd vanuit de drie vakgroepen⁷. In de bacheloropleiding legt de opleiding de theoretische basis voor elk vakgebied, de masteropleiding focust daarentegen op verbreding, verdieping en een interdisciplinaire benadering van de vakgebieden. Het panel vindt het goed dat de bacheloropleiding een eerder thematische benadering hanteert, waarin ze studenten introduceert in de afzonderlijke vakgebieden en hen daarbij de nodige disciplinaire vaardigheden bijbrengt. Vervolgens kan de masteropleiding - die een interdisciplinaire opzet heeft - net dat stapje verdergaan met de studenten.

Het panel stelt vast dat de curricula vertrekken vanuit de opleidings specifieke leerresultaten (OLR), die gelijkaardig zijn aan de domeinspecifieke leerresultaten (DLR). De opleidingen hebben de DLR geherformuleerd naar OLR, waarbij de opleidingen zichtbaar enkele eigen accenten hebben aangebracht. Bij de opmaak van de OLR werden bovendien verschillende spelers in het veld geconsulteerd, zoals de Kerk en de Synodale Raad. De leerresultaten geven invulling aan de internationale eisen aangaande VKS-niveau 6 (bachelor) en VKS-niveau 7 (master), hebben een academische oriëntatie en voldoen inhoudelijk aan de verwachting vanuit het vakgebied

⁷ *Bijbelwetenschappen, Historische en Praktische Theologie en Religiestudies.*

en het werkveld. Studenten geven daarenboven aan dat ze voldoende op de hoogte zijn gebracht van de doelstellingen van de opleidingen en het werkveld waartoe wordt opgeleid, afhankelijk van het gekozen keuzetraject (bachelor) en de gekozen afstudeerrichting (master).

Kijkend naar de inhoud van specifieke opleidingsonderdelen ziet het panel dat de opleidingen tot tevredenheid van alle stakeholders verschillende maatschappelijk relevante thema's afdekken, zoals radicalisering in de samenleving, religieuze diversiteit en mensenrechten. Het panel beveelt de opleidingen aan om ook thema's zoals het koloniale verleden en postkoloniale theologie op de agenda te plaatsen. Daarmee kijkt men niet alleen over de muren van Europa heen, maar kan men ook een zinvol extra perspectief op de eigen positie krijgen.

Om met beperkte financiële en personele middelen de curricula maximaal te kunnen aanbieden, hebben de faculteit en de opleidingen een aantal efficiënte ingrepen doorgevoerd. Waar vijf vakgroepen het curriculum eerder aanstuurden, heeft de faculteit dat aantal herleid tot drie. Daarnaast worden de Bijbelse talen afwisselend aangeboden: het ene jaar organiseert de bacheloropleiding de opleidingsonderdelen Hebreeuws, het daaropvolgende jaar de opleidingsonderdelen Grieks. Tot slot is het beschikbare digitale aanbod organisatorisch gezien een troef.

De flexibele opzet van het curriculum is eveneens vermeldenswaardig. Studenten kunnen het curriculum voltijds of deeltijds volgen, dit laatste om de combinatie met werken mogelijk te maken. Ook tekenen de opleidingen individuele trajecten uit naargelang de vooropleiding van studenten en/of de eerdere, uit interesse opgenomen online modules. Daarnaast is er ook een verkort traject voor zij-instromers. Het panel vindt het goed dat die flexibiliteit in de opleidingen gepaard gaat met een duidelijk afsprakenkader, bijvoorbeeld omtrent het aanvragen van vrijstellingen. Studenten die vrijblijvend gebruikmaken van het online aanbod en alsnog het diploma willen behalen, gaan hiervoor in gesprek met de decaan.

Kleinschaligheid

Gegeven de licht gestegen, maar toch eerder bescheiden studentenaantallen opereren de opleidingen van de FPTR op een beperkte schaalgrootte. De beperkte schaalgrootte heeft verschillende voordelen - bijvoorbeeld wat de werking van het opleidingsteam, de studentenbegeleiding en interne informatiedeling betreft. Toch wil het panel de opleidingen ook attent maken op enkele aandachtspunten en valkuilen bij elk van de genoemde zaken.

Ten eerste heeft het panel tijdens het bezoek kennisgemaakt met een geëngageerd, gemotiveerd en competent opleidingsteam met een gedragen zin voor vernieuwing. Het panel meent dat de opleidingen een goed zicht hebben op de aanwezige expertise in het team en dat ze - waar nodig - een beroep doen op gastdocenten. Uit de gesprekken met de opleidingsverantwoordelijken en de docenten kan het panel eveneens afleiden dat er een open en warme sfeer heerst in het team en dat teamleden zeer behulpzaam zijn naar elkaar toe. Daarenboven zijn de docenten lovend voor de decaan die vanuit zijn leiderschapspositie het goede voorbeeld geeft. De docenten geven aan dat ze een grote mate van academische vrijheid ervaren. Zo is er bijvoorbeeld ruimte om vanuit een theologisch perspectief wetenschappelijk te reflecteren op de moeilijke vragen waarmee de samenleving geconfronteerd wordt, het perspectief van studenten te verbreden en om na te denken over andere vormen van kerk-zijn. Docenten geven ook aan dat het nauwe contact met studenten - en de vragen die ze stellen over het door de docent in kwestie gevoerde onderzoek - inspirerend kan werken.

Met betrekking tot de kwantiteit geeft het zelfevaluatie-rapport aan dat het opleidingsteam in totaal bestaat uit tien docenten - waarvan drie voltijds, drie halftijds en vier voor een beperkte aanstelling (per lesopdracht) - die samen per academiejaar gemiddeld zeventig digitale (bachelor)modules geven en twaalf masterstudenten en acht doctorandi begeleiden. Volgens de opleidingen staat de omvang van het docententeam in een goede verhouding tot het aantal studenten. Doch ziet het panel dat het best uitdagend kan zijn om met een klein team al het werk te verzetten en raadt ze de opleidingen aan om de werkdruk blijvend te bewaken. In dit verband geeft de opleiding aan dat de inleidende vakken in de bacheloropleidingen / de online modules inmiddels goed op punt staan, wat de werklast voor die vakken enigszins beperkt. Vooral de inrichting van de interdisciplinaire mastervakken vraagt een inspanning, daar het vakgebied steeds in beweging is en de masteropleiding hierop zo veel als mogelijk wenst in te spelen. De voordelen van het kleine team hebben volgens de docenten voornamelijk

betrekking op de korte communicatielijnen tussen de docenten en de snelheid waarmee het wetenschappelijke denkproces kan lopen.

In het opleidingsteam is een belangrijke mate van religieuze en culturele diversiteit aantoonbaar en dat vindt het panel positief. Toch vindt het panel het belangrijk dat de opleidingen bijkomende inspanningen levert om ook meer diversiteit qua gender en leeftijd in het team binnen te brengen. Zo bestaat het opleidingsteam overwegend uit mannen, er is slechts één vrouwelijke onderwijsgevende. Ook staan verschillende teamleden net voor het einde van hun loopbaan. Het panel beveelt de opleiding daarom ten eerste aan om beleid te ontwikkelen ten aanzien van de vernieuwing van het docentenkorps ten voordele van meer diversiteit, continuïteit en het afdekken van de benodigde expertise in elk vakgebied.

Wat de professionalisering van het opleidingsteam betreft, vindt het panel het goed dat teamleden zich vanuit de passie voor hun vak blijvend professionaliseren. Ook positief is dat de opleidingen stappen zetten om het academisch niveau van het opleidingsteam te verhogen. Zes van de tien teamleden beschikken over de doctoraatstitel, de overige vier teamleden zijn bezig aan hun doctoraatsstudie. Het zou goed zijn als de begeleiding daarvan meer dan nu het geval is gezocht wordt buiten de eigen kring. Het panel raadt de opleidingen daarnaast ook ten eerste aan om beleid te voeren op de didactische professionalisering van de docenten, om nieuwe methodologieën in het vakgebied ook mee onder de loep te nemen en ten slotte ook in te zetten op de attestering van docenten die in het Engels lesgeven. Sommige studenten hadden tijdens het gesprek met het panel namelijk aangegeven dat het Engels van een beperkt aantal docenten voor verbetering vatbaar is. Ze hebben dit echter niet als problematisch ervaren.

Een tweede voordeel van de kleinschaligheid is dat de docenten de studenten een sterke studiebegeleiding op maat kunnen aanbieden doorheen het studietraject. De studenten geven in het gesprek met het panel aan dat de communicatielijnen tussen docenten en studenten kort zijn, dat ze met hun vragen bij de docenten terecht kunnen en dat ze veelal snel reactie krijgen. Wanneer het voor studenten - omwille van hun werk - niet zou lukken om een bepaalde deadline te halen, kan dit vrijelijk besproken worden met de docenten. Het panel meent dat de wijze waarop de opleidingen zijn ingericht en de begeleiding die ze bieden goed afgestemd zijn op de noden van huidige studentenpubliek, namelijk zij-instromers en werkstudenten.

De opleidingen beschikken over een ombudspersoon die optreedt als contactpersoon en bemiddelaar bij geschillen tussen studenten en docenten in het kader van de toepassing van het onderwijs- en examenreglement (OER). In het OER is daarnaast ook sprake van een zorgcoördinator, die redelijke maatregelen adviseert in geval een student met een functiebeperking zich zou melden, en een studietrajectbegeleider. Het panel kreeg tijdens het bezoek de indruk dat de opleidingen - in geval specifieke situaties zich (zouden) voordoen - wel voldoende inspelen op de vragen en behoeften van studenten, maar het is niet helder wie de bovengenoemde rollen in de praktijk vervult en hoe deze vormen van ondersteuning formeel geregeld zijn, in het bijzonder met het oog op een situatie waarin zich conflictsituaties zouden voordoen. Het verdient bijgevolg de aanbeveling om deze rollen te koppelen aan specifieke personen binnen de instelling.

Ten derde zijn studenten tevreden over de informatie die de opleidingen met hen delen in alle fasen van hun studietraject. Potentiële studenten kunnen alvast veel informatie terugvinden op de website, waar ook de studiegids gepubliceerd staat. De studiegids bevat organisatorische informatie over de instelling, praktische info aangaande inschrijving, de leerresultaten die ten grondslag liggen aan de opleidingen, het curriculum van de opleidingen, de inhoud van de opleidingsonderdelen en de wijze waarop ze worden aangeboden (online/on campus/hybride), et cetera. Via de studiegids krijgen de studenten een goed zicht op de opleidingen, zo meent het panel. De ECTS-fiches bevatten beknopte info over de opleidingsonderdelen. Meer concrete informatie over de afzonderlijke opleidingsonderdelen, bijvoorbeeld omtrent hoe de docenten de studenten evalueren, ontvangen de studenten tijdens de eerste les. Het panel moedigt de opleidingen aan om in de ECTS-fiches ook beknopte informatie over de toetsingsmodaliteiten op te nemen. Studenten kunnen zo voor de start van het opleidingsonderdeel een duidelijk zicht krijgen op de verwachtingen en hiermee rekening houden.

De docenten en de opleidingsverantwoordelijken geven aan dat men voor de interne informatiedeling naar studenten een onderscheid maakt tussen de residentiële en de digitale studenten. In communicatie met de residentiële studenten spelen het secretariaat en de administratie een centrale rol. Bij eventuele wijzigingen sturen zij een mail naar de residentiële studenten om hen daarover te informeren. De studenten geven alvast

aan goed de weg te vinden naar het secretariaat en de administratie indien ze op zoek zijn naar bepaalde informatie. Met de digitale studenten communiceren de opleidingen voornamelijk via Moodle, de uitgewerkte online leeromgeving waar ad valvas meldingen geplaatst worden. De opleidingen nodigen de digitale studenten daarnaast jaarlijks twee à drie keer uit om infomomenten bij te wonen op de campus, hoewel men hier ook de vrijheid biedt aan studenten om hybride deel te nemen. Het panel stelt vast dat deze manieren om informatie te delen goed werken voor alle betrokkenen en dat de korte communicatielijnen eveneens gewaardeerd worden door de betrokkenen.

Studenten voelen zich in het algemeen goed geïnformeerd, maar het panel merkt op dat ad hoc ook veel informele informatie-uitwisseling plaatsvindt. Het panel begrijpt dat dit soort informatie-uitwisseling bij de schaal van de instelling hoort en er geen nood is aan formalistische structuren. Evenwel dienen de opleidingen te bewaken dat alle informatie ook daadwerkelijk alle studenten formeel bereikt.

Het panel vindt het positief dat de opleidingen naast de studiegids ook een onderwijs- en examenreglement hebben opgemaakt en zeer recent ook een Erasmuscharter uittekende. Het verdient evenwel de aanbeveling om de inhoud van deze drie documenten nog beter op elkaar af te stemmen en erover te waken dat de inhoud van de documenten ook in praktijk gebracht moet worden.

Leeromgeving

De gehanteerde werkvormen passen bij de doelstellingen van de opleidingen en de opleidingen verwachten van de studenten dat ze een actieve rol en hun verantwoordelijkheid opnemen in hun leerproces, constateert het panel. Voor de online opleidingsonderdelen - voornamelijk de opleidingsonderdelen in de Bachelor - hebben de docenten de Moodle-omgeving mooi vormgegeven in lessenreeksen van ongeveer tien lessen. De opleidingsonderdelen die op campus doorgaan, zijn veelal ingericht als interactieve hoor- of werkcolleges. De opleidingen faciliteren een open gesprek tussen docent(en) en studenten, waardoor kan gesteld worden dat er een soort leergemeenschap tot stand komt binnen de opleidingsonderdelen die op de campus doorgaan. De groeps grootte varieert sterk, bijvoorbeeld van werkcolleges met drie studenten tot webinars waar een twintigtal studenten aanwezig zijn.

Het panel meent dat het leermateriaal van de opleidingen voldoet. Voor elk online opleidingsonderdeel werd een leerpad ontwikkeld en is er zelfstudiemateriaal voorhanden. Ook bevat elk online opleidingsonderdeel een opdracht, waar een duidelijke planning met wekelijkse deadlines aan gekoppeld is. Na elke deadline krijgen studenten feedback van de docenten, wat ten eerste door de studenten gewaardeerd wordt. Voor de opleidingsonderdelen die op campus doorgaan maken de docenten geen gebruik van handboeken. Docenten geven aan dat de studenten op het vlak van leermateriaal zelfvoorzienend zijn. De studenten en alumni hebben tijdens het gesprek met het panel alvast geen kritische opmerkingen gemaakt over het leermateriaal van deze opleidingsonderdelen.

Het panel oordeelt dat de vernieuwde infrastructuur op campus voldoet aan de verwachtingen. De opleidingen beschikken over de digitale mogelijkheden om hybride les te geven, wat ook daadwerkelijk gebeurt voor de lessen op campus. Doch geven studenten en docenten ook aan dat de interactie voornamelijk in het klaslokaal plaatsvindt en dat die interactie zeer verrijkend is voor het leerproces. De diversiteit in het docententeam en de klasgroep - alsook de benadering vanuit verschillende perspectieven - maken de lessen eveneens extra waardevol. De studenten en de docenten zien dan ook de meerwaarde van het op campus bijwonen van die lessen.

In het gebouw heeft de FPTR aangename docenten- en studentenruimtes ingericht. In de bibliotheek zijn de nodige basis- en naslagwerken aanwezig en de opleidingen hebben daarnaast een dertigtal abonnementen op (wetenschappelijke) tijdschriften. Hoewel de opleidingen verschillende inspanningen leveren, ervaren het panel en de stakeholders het bibliotheekaanbod en de toegang tot online wetenschappelijke databanken als eerder beperkt. Studenten vertelden tijdens het gesprek bijvoorbeeld dat ze veelal standaard (gratis) zoekmachines gebruiken om bronnen en informatie te vinden. Het panel beveelt de opleidingen ten eerste aan om tijdens de lessen meer aandacht te besteden aan waar studenten kwaliteitsvolle bronnen kunnen raadplegen enerzijds en hen actief door te verwijzen naar bibliotheken en online databanken met een groter wetenschappelijk aanbod. Daarnaast raadt het panel de opleidingen aan om te onderzoeken of ze eventueel een samenwerking kunnen

aangaan met een andere universitaire instelling, zodat de FPTR-studenten ook gebruik kunnen maken van de online databanken van die instelling.

Wat de internationale dimensie betreft, heeft het panel gezien dat de opleidingen grote stappen hebben gezet zowel op het vlak van onderwijs als van onderzoek. Er zijn bijvoorbeeld gastcolleges en webinars met buitenlandse experts. De FPTR biedt daarnaast ook verschillende opleidingsonderdelen aan in het Engels en ambieert in de toekomst zelfs de oprichting van een Engelstalige afdeling. Tot slot heeft de FPTR recent het Erasmus EU-charter ondertekend om de internationale uitwisseling van studenten en docenten te faciliteren en sloot men reeds een overeenkomst af met de Universiteit Paderborn in Duitsland. Alle bovengenoemde zaken versterken de internationale uitstraling van de opleidingen en het panel hoopt dat de genomen initiatieven ook daadwerkelijk meer internationale studenten zullen aantrekken. Op het vlak van onderzoek verwijzen de opleidingen naar het onderzoeksproject rond Religious Radicalism (in samenwerking met de universiteiten van Pretoria en Stellenbosch in Zuid-Afrika), een vervolgproject rond Religious Diversity (in samenwerking met de voorgaand genoemde Zuid-Afrikaanse instellingen en de Universiteit Paderborn) en het City Chaplaincy project (in samenwerking met de protestants-kerkelijke gemeenschappen van Brussel). De onderzoeksprojecten krijgen een duidelijke plaats in het curriculum. Het panel moedigt de opleidingen aan om de inbedding in het nationale en internationale netwerk gaandeweg verder te versterken en actief te blijven zoeken naar andere instellingen om mee samen te werken op het vlak van onderwijs, onderzoek en uitwisseling.

Voor de beoordeling van de studenten kiezen de opleidingen voor toetsvormen die aansluiten bij de doelen van de respectievelijke opleidingen en de wijze waarop de opleidingsonderdelen aangeboden worden, zo stelt het panel vast. De online opleidingsonderdelen - aangeboden via Moodle - bevatten per les een aantal verwerkingsvragen, waaraan feedback gekoppeld is, en een waardering middels een cijfer. Ook nodigen de opleidingen de digitale studenten twee keer per semester uit voor een gesprek waarin ze hun vorderingen, vragen en eventuele problemen kunnen aankaarten. Zo krijgen studenten een goed zicht op de mate waarin ze de leerstof reeds beheersen en of hun studiemethode effectief blijkt. Na elke online lessenreeks volgt een eindopdracht in de vorm van een examen of scriptie. Na de eindopdracht ontvangen de studenten een uitvoerige evaluatie, aangevuld met een eindcijfer. Herkansing is mogelijk in het daaropvolgende semester. De hybride aangeboden interdisciplinaire mastermodules die naargelang de afstudeerrichting en het opleidingsjaar twintig tot dertig studiepunten omvat, bestaat uit verschillende oefeningen: exegese, literatuurstudie en een scriptie. De beoordeling van de studenten gebeurt op basis van het schriftelijke onderzoek dat ze voeren en de presentatie die hieraan gekoppeld is. Na de presentatie ontvangen de studenten feedback van hun medestudenten en de betrokken docenten. Voor het schriftelijke deel maken de docenten een evaluatieverslag op.

Het panel constateert dat studenten in het algemeen tevreden zijn over hoe de evaluatie verloopt. Ze voelen zich goed voorbereid, goed geïnformeerd en zijn enthousiast over de hoeveelheid feedback die ze ontvangen. De aandacht die de opleiding heeft voor formatieve evaluatie, de evaluatie van het leerproces en het geven van feedback is volgens het panel een sterk punt van de opleiding. Het panel merkt evenwel op dat er - hoewel de evaluatieprocessen voor alle betrokken partijen goed lopen - weinig geformaliseerd wordt. Gezien de kleinschalige setting begrijpt het panel dat de opleidingen de meeste zaken spontaan opnemen. De opleidingen zouden er volgens het panel evenwel baat bij hebben om gemeenschappelijke afspraken te maken, bijvoorbeeld omtrent het opnemen van de evaluatievormen en de scoreverdeling in de ECTS-fiches. Het opleidingsteam geeft tijdens het bezoek ook aan dat ze volop bezig is met de ontwikkeling van een gestandaardiseerd evaluatieformulier voor de masterproef, een initiatief dat het panel ten zeerste aanmoedigt. Omdat het om kleine studentenaantallen gaat en de masterproeven door dezelfde drie docenten in samenspraak beoordeeld worden, gaat het in de praktijk wel goed, maar de formalisering van de evaluatiepraktijken is zoals eerder aangehaald zinvol en wenselijk. Ook meent het panel dat de termen paper en scriptie als inwisselbaar gebruikt worden, wat verwarring kan creëren.

Voor de eindtoetsing van de studenten steunt de bacheloropleiding op de bachelorproef. In de masteropleiding gebeurt de eindtoetsing via de masterproef, aangevuld met een stage voor de pastorale en de educatieve afstudeerrichting. Voor elk van deze eindtoetsen hebben de opleidingen een handleiding met richtlijnen opgesteld. Het panel hoort van de studenten en de alumni dat ze zich goed voorbereid voelen in de aanloop naar de eindtoetsing, alsook dat ze goed begeleid worden.

Het panel constateert dat studenten tijdens de pastoraatsstage begeleid worden door een docent uit de opleiding en een begeleider van de stageplaats. Het panel doet aanvullend de concrete suggestie om ook een formeel opgeleide pastorale supervisor - iemand die los staat van de evaluatie en van de stageplaats - aan te stellen zodoende de vrije reflectieruimte bij studenten te stimuleren. In het co-creatief gesprek met de opleidingsverantwoordelijken heeft het panel dit idee geopperd en tot tevredenheid van de panelleden gaven de opleidingsverantwoordelijken aan dat ze reeds actief aan het nadenken waren omtrent het opstarten van professionele leergemeenschappen, waarbij men middels intervisie kennisdeling en uitwisseling tussen studenten wil bevorderen. Voor de coronapandemie had men dit reeds een keer uitgeprobeerd, maar de dynamieken hieromtrent zijn gedurende de pandemie stilgevallen. De opleidingsverantwoordelijken geven evenwel aan dat ze nog zoekende zijn aangaande hoe men de professionele leergemeenschap concreet kan uitwerken. In bepaalde opleidingsjaren en opleidingsonderdelen is het studentenaantal dusdanig beperkt dat het volgens de opleidingen misschien al zinvoller zou zijn om bachelors, masters en proponenten samen te brengen in éénzelfde leergemeenschap. Het panel moedigt de opleidingen aan om deze piste verder na te streven en het vervolgens ook actief in de praktijk te brengen.

Het panel meent dat het niveau van de bachelor- en masterscripties voldoet. De masterscripties betreffen in hun opinie relevante onderwerpen. Qua methodologie kiezen studenten voor een narratieve literatuurstudie. Het panel raadt de opleidingen aan om zich wel meer te bekwaamen in de andere methodologieën die een opgang maken in het vakgebied (bijvoorbeeld verschillende vormen van empirisch onderzoek of Digital Humanities).

Het werkveld is tevreden over het niveau en de inzetbaarheid van de alumni. Het werkveld stelt vast dat de nieuwe visie van de opleidingen daadwerkelijk ook resulteert in ander type afgestudeerden. Het werkveld benoemt dit als een positieve ontwikkeling en stelt dat ook de nieuw afgestudeerde studenten goed aansluiten op de verwachtingen van de stakeholders. De alumni geven daarnaast expliciet aan dat ze zich klaar voelen voor het werkveld en/of de doctoraatsopleiding die ze na het volgen van de masteropleidingen wensen te starten.

Zorg voor kwaliteit

De instelling heeft een aantal mechanismen geïnstalleerd om aan interne kwaliteitszorg te doen, wat volgens het panel een goede zaak is. Er is een nauw contact met enerzijds de studenten en anderzijds het netwerk en het werkveld (zie verder). Het panel adviseert om ook op dit punt een en ander nog iets meer te formaliseren, om mogelijke nadelen van de meer informele benadering te voorkomen. Het panel heeft kunnen vaststellen dat de opleidingen met de verkregen input aan de slag gaan en waar nodig bijsturen. Externe kwaliteitszorg vindt plaats om de zes jaar, in de vorm van een opleidingsbeoordeling door een extern, onafhankelijk panel.

Studenten kunnen op verschillende manieren feedback geven aan de opleidingen. In de eerste plaats vermelden de studenten en de docenten dat er korte communicatielijnen zijn, waardoor studenten eventuele problemen rechtstreeks signaleren bij de betrokkenen. Ten tweede kunnen de studenten een beroep doen op de studentenvertegenwoordiger. Het panel vindt het wel opmerkelijk dat de verkozen studentenvertegenwoordiger ook een parttime rol vervult als administratief medewerker binnen de FPTR. De studenten geven expliciet aan dat die dubbele rol voor hen als een voordeel aanvoelt, omdat betrokkene zeer goed is ingevoerd in de materie en hen daardoor kan helpen met administratieve zaken. Voor het panel zijn het echter potentieel conflicterende rollen, waardoor het ten zeerste aan te raden is om de rollen van studentenvertegenwoordiger en medewerker gescheiden te houden. Ten derde voorzien de opleidingen online docentenevaluaties na afloop van de opleidingsonderdelen. In het gesprek met de studenten bleek echter dat ze enkel voor de online opleidingsonderdelen een bevraging ontvangen hadden. Het panel beveelt de opleiding daarom aan om de bevraging van de residentiële, on campus opleidingsonderdelen niet uit het oog te verliezen.

Het panel toont waardering voor de wijze waarop de opleidingen zich inbedden in een nationaal en internationaal netwerk en de goede contacten met het nabije werkveld. De FPTR betreft de belangrijkste stakeholders in het werkveld bij de opleidingen via de Commissie van Advies. In de Commissie van Advies zetelen namelijk vertegenwoordigers van de Verenigde Protestantse Kerk in België (VPKB) en het Protestants-Evangelisch Godsdienstonderwijs (PEGO). Er zijn ook contacten met de Synodale Raad van de VPKB. Enkele van de docenten zijn vrijgesteld voor het doceren door de VPKB. Uit het gesprek met het werkveld kan het panel afleiden dat deze werkveldcontacten daadwerkelijk betrokken worden bij het onderwijs, waarbij men het geven van input bij het formuleren van de leeruitkomsten, het gezamenlijk zoeken naar stageplaatsen en het afvaardigen van

gastdocenten spontaan als voorbeeld aanhaalde. Alle stakeholders van de opleidingen zijn daarnaast ook enthousiast over het City Chaplaincy project waarin de opleidingen en de protestants-kerkelijke gemeenschappen van Brussel op initiatief van de FPTR samen een netwerk vormen met als doel gezamenlijk te leren en werken rond het thema City Chaplaincy.

De informatie over de kwaliteit van de opleiding is publiek toegankelijk via de website van VLUHR Kwaliteitszorg. Het panel raadt de opleidingen aan om de link naar het publieke rapport ook op de eigen website te plaatsen, waar (potentiële) studenten en andere stakeholders het rechtstreeks kunnen raadplegen. Uit de gesprekken met de stakeholders blijkt namelijk dat de stakeholders de weg naar het rapport niet uit zichzelf vinden. Om de externe communicatie en de zichtbaarheid van de opleidingen te verbeteren heeft de FPTR een parttime medewerker aangesteld die verantwoordelijk is voor de public relations en actief communiceert over de gastcolleges, seminars, colloquia en andere initiatieven via de website, op sociale media en via mail.

Conclusie

Het panel toont veel waardering voor de transitie die de FPTR de voorbije jaren heeft gemaakt. Qua profilering beschikt de FPTR over een nieuwe, realistische en maatschappelijk relevante missie en visie, die herkend en erkend wordt door alle stakeholders. Enerzijds richt de faculteit zich op wetenschappelijke theologiebeoefening en onderzoek vanuit haar protestantse traditie, anderzijds hanteert ze een sterke en brede oriëntatie op actuele vraagstukken of tendensen in de samenleving gekoppeld aan religie. De studenten - veelal zij-instromers met diverse achtergronden - appreciëren daarnaast het uitgebreide digitale en hybride aanbod. De gewijzigde profilering van de opleidingen en de inzet op digitalisering hadden onder meer een verhoging van de studentenaantallen als gevolg, waardoor gesteld kan worden dat de transitie geslaagd is.

Voorts voldoen de leerresultaten aan de verwachtingen en zijn de curricula logisch en samenhangend opgebouwd. De vernieuwde focus op theologie én religiestudies heeft een gedegen vertaling gekregen in de curricula, met voldoende aandacht voor theologie, religiestudies en de raakvlakken tussen beide. De bacheloropleiding legt de theoretische basis voor elk vakgebied, de masteropleiding focust op verbreding, verdieping en een interdisciplinaire benadering van de vakgebieden. Kijkend naar de inhoud van de curricula vindt het panel het sterk dat de opleidingen verschillende maatschappelijk relevante thema's afdekken.

De onderwijsleeromgeving stimuleert het leerproces van de studenten en de opleidingen verwachten van de studenten dat ze een actieve rol spelen in hun leerproces. De gekozen werkvormen passen bij de doelstellingen van de opleidingen, het leer materiaal van de opleidingen voldoet en de Moodle-omgeving is mooi vormgegeven. Studenten zijn daarnaast ook tevreden over de begeleiding die de docenten hen bieden en de feedback die ze op frequente basis ontvangen. De opleidingen steunen daarenboven op de inzet van het geëngageerde, diverse en competente opleidingsteam. De belangrijkste aanbevelingen van het panel hebben betrekking op de uitbreiding van het digitale bibliotheekaanbod, de toegang tot online wetenschappelijke databanken, het formaliseren van evaluatieprocessen, het beleid ten aanzien van de vernieuwing van het docentenkorps en de professionalisering van de docenten.

Het panel meent dat het niveau van de bachelor- en masterscripties voldoet. De masterscripties betreffen relevante onderwerpen. De alumni voelen zich klaar voor het werkveld en/of voor een PhD na afstuderen. Volgens het werkveld zijn de alumni goed inzetbaar en het werkveld geeft tot haar grote tevredenheid aan dat de gewijzigde profilering bovendien resulteert in een ander type afgestudeerden.

Vanuit kwaliteitszorgperspectief doen de opleidingen het nodige om input te verzamelen via allerlei kanalen en geeft men hier ook een gepast gevolg aan. Gezien de kleinschalige context merkt het panel wel op dat er in de opleidingen veel informeel en spontaan gebeurt, zoals passend is voor de kwaliteitscultuur in de instelling en de opleidingen. Het panel denkt evenwel dat er nog veel groeikansen liggen in het formaliseren van huidige processen en afspraken, het systematisch betrekken en bevragen van de stakeholders, en dergelijke. Het panel vertrouwt erop dat het opleidingsteam over de nodige competenties en de gedrevenheid beschikt om met de aanbevelingen aan de slag te gaan en de onderwijs- en kwaliteitszorgprocessen verder te optimaliseren.

Rekening houdend met de bovenstaande, overwegend positieve vaststellingen komt het panel tot de conclusie dat de kwaliteit van de Bachelor of Arts in de Protestantse Theologie en Religiestudies op basis van de beoordelingsgrond verifieerbaar kan worden aangetoond.

Rekening houdend met de bovenstaande, overwegend positieve vaststellingen komt het panel tot de conclusie dat de kwaliteit van de Master of Arts in de Protestantse Theologie en Religiestudies op basis van de beoordelingsgrond verifieerbaar kan worden aangetoond.

Samenvatting van de sterke punten

Dankzij de geslaagde transitie die de opleidingen hebben doorgemaakt - meer specifiek de gewijzigde profilering van de opleidingen en de inzet op digitalisering - heeft men de zichtbaarheid van de opleidingen vergroot, de drempels richting de opleidingen verlaagd en de studentenaantallen verhoogd. Steeds meer zij-instromers met een diverse achtergrond vinden de weg naar de Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies dankzij de vernieuwde profilering en de overstap naar meer online leren.

De opleidingen beschikken over een duidelijke, eigen en realistische missie en visie, die maatschappelijk relevant is en herkend en erkend wordt door alle stakeholders. De stakeholders tonen een sterke appreciatie voor de kritische, niet-missionerende aanpak en de wijze waarop de opleidingen hun traditie in gesprek brengen met de diversiteit in de samenleving. Met die insteek lopen de opleidingen voor op het werkveld.

De studenten uiten hun enthousiasme en appreciatie voor de digitale en hybride mogelijkheden, waardoor ze werk en studie vlotter kunnen combineren. Er zijn daarnaast ook voldoende contactmomenten ingepland voor wie daar nood aan heeft.

De vernieuwde curricula - waarin focus op theologie én religiestudies zichtbaar is doorgetrokken - hebben een weldoordachte opbouw en vertrekken vanuit de opleidingsspecifieke leerresultaten. De inhoud van het curriculum dekt daarenboven verschillende maatschappelijk relevante thema's af.

De opbouw van bachelor naar master zit logisch in elkaar. In de bacheloropleiding legt de opleiding de theoretische basis voor elk vakgebied. De masteropleiding focust daarentegen op verbreding, verdieping en een interdisciplinaire benadering van de vakgebieden.

Het opstarten van een flexibel, geïndividualiseerd traject gaat gepaard met een duidelijk afsprakenkader, bijvoorbeeld omtrent waar studenten al dan niet vrijstellingen voor kunnen krijgen en wanneer studenten toegang krijgen tot de masteropleiding.

De opleidingen bieden studenten een sterke studiebegeleiding op maat doorheen hun studietraject.

Studenten ontvangen voldoende informatie aangaande alle fasen van hun studieloopbaan. De studiegids is hierbij een handig instrument en biedt een goed overzicht van de opleidingen.

Het geëngageerde en competente opleidingsteam heeft een gedragen zin voor vernieuwing. De docenten ervaren een grote mate van academische vrijheid. Zo is er bijvoorbeeld ruimte om vanuit een theologisch perspectief wetenschappelijk te reflecteren op de moeilijke vragen waarmee de samenleving geconfronteerd wordt, het perspectief van studenten te verbreden en om na te denken over andere vormen van kerk-zijn.

De gehanteerde werkvormen passen bij de doelstellingen van de opleidingen en de opleidingen verwachten van de studenten dat ze een actieve rol en hun verantwoordelijkheid opnemen in hun leerproces. De diversiteit in het docententeam en de klasgroep - alsook de uitwisseling van verschillende perspectieven - maken de interactieve (on campus) lessen extra waardevol.

De opleidingen beschikken over de digitale mogelijkheden om hybride les te geven. Ook de Moodle-omgeving werd mooi en overzichtelijk uitgebouwd voor de digitale studenten.

De toetsvormen sluiten aan bij de doelen van de opleidingen en de wijze waarop de opleidingsonderdelen aangeboden worden (online of on campus). De aandacht die de opleiding heeft voor formatieve evaluatie, de evaluatie van het leerproces en het geven van veelvuldige feedback zijn sterke punten van de opleidingen.

De masterscripties zijn interdisciplinair opgezet en handelen over relevante onderwerpen. Het werkveld is daarnaast ook tevreden over het niveau en de inzetbaarheid van de alumni. De nieuwe visie van de opleidingen resulteert in ander type afgestudeerden, wat volgens het werkveld een positieve evolutie is.

De instelling heeft verschillende mechanismen geïnstalleerd om aan interne kwaliteitszorg te doen. Studenten kunnen op verschillende manieren feedback geven aan de opleidingen en er zijn goede contacten met het nabije werkveld zoals VPBK, PEGO en de Brusselse protestantse kerken. De opleidingen gaan aan de slag met de input die ze krijgen en sturen bij waar nodig.

Binnen het City Chaplaincy project vormen de opleidingen samen met de protestants-kerkelijke gemeenschappen van Brussel een netwerk met als doel gezamenlijk te leren en werken rond het thema City Chaplaincy.

Samenvatting van de aanbevelingen

Breng de instroomcijfers duidelijker in kaart. Reflecteer op de indeling in digitale en residentiële studenten, daar beide categorieën elkaar kunnen overlappen.

Zorg ervoor dat de opleiding voldoende toegankelijk blijft voor eventuele generatiestudenten.

Geef thema's zoals het koloniale verleden en postkoloniale theologie een plaats in het curriculum.

Bewaak de werkdruk in het opleidingsteam.

Ontwikkel een beleid ten aanzien van de vernieuwing van het docentenkorps ten voordele van meer diversiteit, continuïteit en het afdekken van de benodigde expertise in elk vakgebied.

Voer actief beleid aangaande de professionalisering van het opleidingsteam. Zet meer specifiek in op de didactische professionalisering van de docenten, de integratie van nieuwe onderzoeksmethodologieën in het vakgebied en de attestering van docenten die in het Engels lesgeven.

Zorg voor een goede afstemming tussen het onderwijs- en examenreglement, het Erasmus charter en de vertaling hiervan naar de praktijk.

Bewaak dat informatie die ad hoc, informeel en on campus uitgewisseld wordt ook formeel doorstroomt naar de niet-aanwezige digitale en hybride studenten.

Besteed tijdens de lessen meer aandacht aan waar studenten kwaliteitsvolle bronnen kunnen raadplegen. Verwijs hen actief door naar bibliotheken met een groter wetenschappelijk aanbod. Onderzoek mogelijkheden om samen te werken met een of meerdere andere universitaire instellingen, zodat de FPTR-studenten ook gebruik kunnen maken van de online databanken van die instelling.

Versterk de inbedding in het nationale en internationale netwerk gaandeweg en blijf actief zoeken naar andere instellingen om mee samen te werken op het vlak van onderwijs, onderzoek en uitwisseling.

Formaliseer de toetsing van studenten. Maak daarbij ook gemeenschappelijke afspraken omtrent het opnemen van de evaluatievormen en de scoreverdeling in de ECTS-fiches.

Stel een pastorale supervisor aan die de studenten kan begeleiden tijdens de stage zodoende de vrije reflectieruimte bij studenten te stimuleren.

Ga voort op de weg van het versterken van de professionele leergemeenschappen in de opleidingen.

Houd de rollen van studentenvertegenwoordiger en medewerker gescheiden.

Bevraag ook de kwaliteit van residentiële, on campus opleidingsonderdelen bij studenten.

Plaats de link naar het publieke beoordelingsrapport op de eigen website zodat (potentiële) studenten en andere stakeholders het rechtstreeks kunnen raadplegen.

BIJLAGEN

Bijlage 1: Administratieve basisgegevens van de opleiding

Naam van de instelling	Faculteit voor Protestantse Theologie en Religiestudies (FPTR)
Adres, telefoon, e-mail, website	Bollandistenstraat 40 1040 Brussel 02 735 67 46 info@protestafac.ac.be www.fpnr.be
Naam, functie, telefoon, e-mail contactpersoon	Johan Temmerman, decaan 0498 54 46 60 johan.temmerman@protestafac.ac.be
Naam opleiding (graad, kwalificatie)	Bachelor Protestantse Theologie en Religiestudies Master Protestantse Theologie en Religiestudies
Afstudeerrichtingen	Pastorale-, Educatieve- en Onderzoeksmaster
Niveau en oriëntatie	Bachelor en Master
(Delen van) studiegebied(en)	Theologie en Religiestudies
Onderwijstaal	Nederlands
De vestiging(en) waar de opleiding wordt aangeboden	Bollandistenstraat 40 1040 Brussel
Studieomvang (in studiepunten)	Bachelor 180 ECTS Master 120 ECTS

Bijlage 2: Beknopt CV van de panelleden

Klaas Spronk (voorzitter):

Klaas Spronk promoveerde in 1986 aan de Theologische Universiteit in Kampen op een dissertatie getiteld *Beatific Afterlife in Ancient Israel and the Ancient Near East*. Daarna was hij werkzaam als predikant en geestelijk verzorger in diverse kerken en verpleeginstellingen. Vanaf 1992 was hij parttime verbonden als docent en onderzoeker aan de theologische faculteiten van de Vrije Universiteit in Amsterdam en de Theologische Universiteit in Kampen. Vanaf 2006 is hij voltijds hoogleraar Oude Testament aan de Protestantse Theologische Universiteit (PThU), eerst in Kampen en vanaf 2012 in Amsterdam. Hij was supervisor van een door NWO gefinancierd onderzoeksproject naar Byzantijnse manuscripten van 2008 tot 2013. In 2016 heeft hij het Centre for Contextual Bible Interpretation opgericht. Hij heeft in de loop der jaren veel gepubliceerd op het terrein van de uitleg van het Oude Testament, met name de boeken Jozua, Rechters, de kleine profeten en de problematiek van geweld en godsdienst. Hij was voorzitter van de onderzoeksgroep Sources van de PThU van 2006 tot 2016, voorzitter van de commissie wetenschap van de PThU van 2014 tot 2016 en is adviseur van de synode van de Protestantse Kerk in Nederland.

Joep Dubbink:

Joep Dubbink promoveerde in 1997 aan de Universiteit van Amsterdam op een proefschrift getiteld 'Waar is de HEER? Dynamiek en actualiteit van het woord van JHWH bij Jeremia'. Sinds 2006 bekleedt hij parttime de Dirk Monshouwer leerstoel voor bijbelse theologie aan de Vrije Universiteit te Amsterdam. Hij publiceerde op het terrein van Oude Testament en bijbelse theologie, onder andere over Jeremia, Zacharia, en Ezra en Nehemia. Hij is lid en sinds 2023 preses van de Societas Hebraica Amstelodamensis. Daarnaast is hij werkzaam als predikant, successievelijk in verschillende gemeenten van de Nederlandse Hervormde kerk, later de Protestantse Kerk in Nederland, momenteel in Uithoorn.

Annemie Dillen:

Annemie Dillen is gewoon hoogleraar pastoraaltheologie en empirische theologie en vice-decaan onderwijs aan de Faculteit Theologie en Religiewetenschappen, KU Leuven. Haar onderzoek situeert zich op het vlak van theologie over gezinnen en kinderen, huiselijk geweld, religieuze opvoeding in gezinnen, empirische theologie en fundamenteel praktisch-theologische reflecties. Zij publiceerde verschillende boeken, waaronder: A. Dillen & S. Gärtner, *Discovering Practical Theology: Exploring Boundaries*, Leuven, Peeters, 2020; Dillen, A., *Het gezin: à-Dieu? Ethisch, theologisch en godsdienstpedagogisch denken over gezinnen vandaag* (Verhandelingen van de Koninklijke Vlaamse Academie voor Wetenschappen en Kunsten, Nieuwe Reeks), Brussel, KVAB, 2009 en Dillen, A., *Ongehoord vertrouwen. Ethische perspectieven vanuit het contextuele denken van Ivan Boszormenyi-Nagy*, Antwerpen-Apeldoorn, Garant, 2004. In 2017 publiceerde ze samen met Judith Cockx en Bernard Spitz, *Een kind beleven. Over kindwens, zwangerschap, geboorte en pril ouderschap* (Acco, 2017). In 2015 verscheen *Praktische Theologie. Verkenningen aan de grens* (S. Gärtner als co-auteur; Leuven LannooCampus, 2015). De vragen rond 'praktische theologie' als discipline komen ook aan bod in *Catholic Approaches in Practical Theology. International and Interdisciplinary Perspectives* (ed. Wolfteich, Claire E & Dillen, Annemie; Peeters; Leuven; 2016). Ze is ook (co-)redacteur van verschillende internationale volumes over pastorale zorg en over familiethema's.

Linde Van den Eede (student):

Linde Van den Eede volgt de Research Master: Master of Advanced Studies in Theology and Religion (major History of Church and Theology) aan de KU Leuven. Ze is sinds 2020 actief als studentenvertegenwoordiger in de facultaire gremia en was in academiejaar 2021-2022 praeses en voorzitter van het facultair overlegorgaan. Haar interesses situeren zich voornamelijk op het gebied van de vroegmoderne kerkgeschiedenis, historiografie en Digital Humanities. Momenteel werkt ze aan een

masterthesis over genade, predestinatie en vrije wil in de collegedictaten van de Leuvense professor Jacobus Jansonius onder begeleiding van prof. dr. Wim François en prof. dr. Margherita Fantoli.

Bijlage 3: Bezoekschema

Woensdag 15 februari 2023

10:00	-	12:30	Intern beraad + lunch
12:30	-	13:30	Gesprek met opleidingsverantwoordelijken
13:30	-	14:00	Intern overleg
14:00	-	15:00	Gesprek met studenten
15:00	-	15:30	Intern overleg
15:30	-	16:30	Gesprek met docenten
16:30	-	16:45	Intern overleg
16:45	-	17:15	Gesprek met ondersteuners
17:15	-	17:45	Gesprek met docenten (Engelstalig)
17:45	-	18:15	Intern overleg
18:15	-	19:15	Gesprek met alumni en werkveld
20:00			Avondmaal

Donderdag 16 februari 2023

9:00	-	10:00	Bezoek infrastructuur en faciliteiten
10:00	-	11:00	Vrij spreekuur
11:00	-	13:00	Intern beraad + lunch
13:00	-	14:30	Co-creatief gesprek met de opleidingsverantwoordelijken
14:30	-	15:30	Eindberaad
15:30	-	15:45	Mondelinge rapportering

Bijlage 4: Overzicht van de bestudeerde materialen

Zelfevaluatie-rapport

Bijlagen bij het zelfevaluatie-rapport

- Studiegids
- Domeinspecifieke leerresultatenkader Bachelor
- Domeinspecifieke leerresultatenkader Master
- ECTS-fiches
- Onderwijs- en examenreglement
- Stagegids
- Richtlijnen wetenschappelijke artikel
- Richtlijnen Bachelorproef
- Richtlijnen Masterproef
- Een selectie van recente Bachelorproeven (incl. evaluatieformulieren)
- Een selectie van recente Masterproeven (incl. evaluatieformulieren)
- Instroom- en uitstroomcijfers
- Curriculum Vitae onderwijzend personeel
- Jaarverslag 2021

Studie- en lesmateriaal van de digitale opleidingsonderdelen

- via het digitale leerplatform (<https://e-learning.fptr.be/>)